

ԾԻԱԾԱԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

1870 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4

ԼՐԱԳԻՐ

Բ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 131

Հասարակ 20 Փայտ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱԿԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի օրը անգամ մը բաց ի տօներէ : — Ամսական բաժնորդացին կէս արծաթ մէծիտ . զաւառաց համար յօանայի ծախքով 13 դէ . բաժնորդագրութեան անցն է զաւառ : — Սեպտեմբեր 13 յարկ թիւ 13 յարկոյնս զլսանեակը : — Երկու շաբաթ անգամ անգամ 3 . Բնի 2 . Գ ին 1 դէ :

Ամսական բաժնորդացին կէս արծաթ մէծիտ . զաւառաց համար յօանայի ծախքով 13 դէ . բաժնորդագրութեան անցն է զաւառ : — Սեպտեմբեր 13 յարկ թիւ 13 յարկոյնս զլսանեակը : — Երկու շաբաթ անգամ անգամ 3 . Բնի 2 . Գ ին 1 դէ :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Զօմար Արթիւրի սպանութեանն ի վեր ընդհանուր կամօքիկ ազգայնոց մէջ խռովութիւնն ոչ թէ աւելցած է , ինչպէս իրատեմբ կը կատարուէր , այլ զարմանալի փոփոխութիւն մ'ալ սկսած է նշմարուիլ Ունիթութեանց կողմէն :

Օսմանեան բարեկնամ կառավարութիւնն իր 400 տարուան հաւատարիմ հաւատակ ժողովրդեան այնպէս երկու կուսակցութեան բռնութիւն և կուսակցութեան մէկուն թշնամեաց ընդմիջող արտոններուն մէջ իյնալով լատինական նախկին յարեւել միտում ունենալով զխռովութեան վրայ իր Ազգայնութիւնն ամուր և պինտ պահող երկրորդ կուսակցութեան արդար իրաւանց պաշտպան կանգնել . փասն զի յայտնապէս կը տեսնուէր որ եթէ առաջինն այն է Ունիթութեան կուսակցութիւնն յաղթանակ չահելու ըլլար , Յանկատան մեծ կորուստներու պիտի ենթարկուէր ընդհանուր . Հռոմայ՝ Ս . Պապին Օսմանեան կամօքիկ ժողովրդոց վրայ բաց ի բաց և դերագոյն իրաւասութեամբ պաշտպանութիւն ընելը , նոյն իսկ Օսմանեան կայսրութեան պատուոյն փակ փայլունութիւնը կը մթնցնէր . Հռոմայ ի մէջ գումարուած պապական ընդհանուր ժողովը մեծ մասամբ Ս . Պապին անձնական անսխալութեանը շատադու ըլլալուն հաւանական կարծիքն այն էր որ ժողովականը վերջապէս այդ անձնական անսխալութեան խնդիրն անհաշտ պիտի ընդունէին ու վաւերացնէին ա-

ռանց եւրոպական կառավարութեանց սպառնական բողոքներուն կարեւորութիւն տալու , այս բողոքող կառավարութեանց դատուն մէջ է նաեւ թուրքիս :

Դիւրաւ կրնանք մտաբերել ուրեմն որ թուրքիոյ կառավարութիւնն ազատութեան բարեկամ է . իր ժողովրդեան հաւատարիմ և յաւաք իմաստէր մասն ալ այդ ազատութեան դրօշէն երբէք Հռոմէր դատուիլ . սակայն նախապաշարեալ ազատութիւնը հոսկ ուրեմն պատճառ եղաւ որ մեր կամօքիկ ազգայնոց մէկ մասը լատինականութեան և Պապականութեան յարեցան դուքէ առանց այդ յարեւել ազգայնութեան հաւանանց ծանրութիւնը նախապէս կշռելու :

Վերջապէս երկու համադրի եզրաք իրարու դէմ ունեցած վէճն ու կռիւն անցեալ շաբթու արիւնով շաղկապեցաւ . յայտնուեցաւ բացարձակապէս թէ Ունիթութեան կուսակցութիւնը Հասունեանի և Պապին համար իրենց եղբայրներուն դէմ այսպէս թշնամութիւն , հակակրօնութիւն , կռիւ , յուզում , ծեծ և միջոց իսկ մէկ երկու արեան ծալաւ ըլլալ անխորհուրդ խենդութիւններ էին , որոց փոխանք պիտի ըլլար կայսերական բարեկնամ կառավարութեան ընդունած ժողովրդային սիրոյն ազատութեան սկզբանց դէմ յայտնի համարձակ ապստամբութիւն :

Ունիթութեանը՝ տեղի ունեցած մէկ քանի դէպքերու այլ և այլ պա-

րագայները նկատելով , հոսկ յետոյ զիջանական զնեւ եղբայրութեան ձայնին և ահա այս պատճառաւ է որ շաբթի մ'ի վեր է հաշտութեան զրոյցներ կը ստրախն ժողովրդեան մէջ :

Այս ըսելով հանդերձ չը մոռնանք յարեւել նաեւ թէ քանի որ Սաւաքեւան ու իլիւիմ հոս են , քանի որ Հասուն Հռոմէն ի ճիշտ անդադար հըրահանդներ կը զրկէ ժողովրդը ըզըզուելու և քանի որ մէկ քանի հասունապաշտ հարուստ ու համբաւ ունեցող անձինք դեռ իրենց կիրքը Հեն կրցած զաւել միշտ դաւահիկ , ապէս , ուսմիկ փութ ու կուլ , հացկատակ , մարեւանդ և անկիրթ ցած ուղիներ խռովութեան շարժումով ըլլալէ ետ պիտի չը կենան , և ահա ասոր համար կը վախճուի որ վաղը Ս . Յովհան Ոսկերերան եկեղեցւոյն մէջ վերստին տակնադրութիւն մը տեղի պիտի ունենայ :

— Ազգային կեդրոնական Մատուլին պարտուց . վճարման , Պատրիարքարանի և Հիւանդանոցի նիւթական վիճակին բարեօրոճմանն ու գաւառական դրացաց դատաւորներ հասցունելու նըպատակաւ մայրաքաղաքիս մէջ Գիշերօթիկ վարժարանի մը հաստատութեանը համար անխախտ ամեն հոյերէ մէկ անգամ միայն ըլլալով 12 դրշ . նուէր հաւաքելու եղանակն որոշող մասնաժողով մը հաստատուած էր անցեալները . որ քանի մը նիստերու մէջ իր տեղեկադ իրը պատրաստելով Սմն . Սրբազան Խորհրդան Հօր ներկայացուց , որն որ նոյն մասնաժողովոյն նախադաշն էր :

Ամեն խորմեան ընդունեց այն տեղեկագիրն և չատ հաճեցաւ որոշուած եղանակին վրայ որ գիւրագործելի էր և միանգամայն անխտիր ամեն աստիճանի և կարողութեան . . . Տէր անձանց հպելի :

Ինչպէս ամեն ոք, նոյնպէս և մենք անձկութեամբ կ'սպասէինք որ այդ տեղեկագիրը գործադրական չըլանի մէջ մտնէր և ազգն իր պարտքէն ազատէր. սակայն տակաւին մեզ անծանօթ պարագաներ կ'երևի թէ խորմեան Հայրիկըն ստիպեցին որ փոխանակ ըստ նոյն տեղեկագրոյն գործի սկսելու կամ զադի մերժելու, մէկէն 'ի մէկ ինքն ուրիշ եղանակի մը գործադրութեան ձեռք զարկաւ . այսինքն անցեալ կիւրակէ զժողովուրդն յեկեղեցի հրաւիրեց, ազգին ցաւալի կացութիւնը ներկայացուց, դուռնաբաց բազմութեան որք 8000ի չափ կային, և խրաքանդութեն մէկ մէկ արտաբուխ նուէր խնդրեց :

Նուէրը՝ նուէր է, ինչ կերպով որ ալ ըլլայ սիրելի և ընդունելի է մեզ խնդիրն հոն է թէ ինչպէս կ'արելի է քիչ ատենէն վճարել ազգին պարտքը, որ 8000 ոսկիի դումար մ'է : Դերոյիշեալ մասնաժողովոյն պատրաստած տեղեկագրին գործադրելուն կամ չը գործադրելուն մասին սա կայ միայն՝ որ Ամեն խորմեան պարտաւոր էր նոյն տեղեկագիրն իրեն ներկայացնող մասնաժողովոյն ըսել թէ ասի մերժելի է որ քա կամ նա պատճառաւ, բայց որովհետեւ այսօր նուէրի հաւաքումն ուրիշ եղանակաւ 'ի գործ դրուիլ սկսած է, մեր կողմէն ալ բժախնդրութիւն կը կը համարինք նոյն նկատմամբ երկարօրէն խօսիլ :

Հիմայ պէտք է աշխատիլ, ջանք ընել, արտաբուխ նուիրատութիւնն ըր բազմապատկել, ազգը պարտքէ ազատել խորմեան Հայրիկի ձայնին արձագանք տալ, քաջալերել զինքը, բայց, կը յարենք նաեւ թէ պէտք է աչերնիս չորս բանալ, որպէս զի խորմեան Սրբազան ալ Փանոսեանի օրինակին հետեւելով օր մը չ'ըլլէ ժողոված ստակներն իր գրպանը նետելով ըսէ՝ առնէ ևս ևս : Նոր դէպք մ'երևան կ'եղնէ ահաւասիկ Փանոսեան եփեցնող ժողովուրդէն դրամ հաւաքեց նուէրներ ընդունեց հայ ազգին Աղ սպեան վարժարան մը բացած ըլլալուն համար, սակայն այսօր կ'ըսէ թէ վարժարանը, այսինքն վարժարանին բոլոր դոյքերն ու հաստատութիւնը, հետեւորար ամբողջ վարժարանն իսկ է կ'ըսէ . և կ'ըսէ թէ Գրիգոր երբոր իրեն թէ յիշաւ և թէ յանիւրաւի դպրութեւ ըլլան ահաւասիկ ասոր կ'ըսեն այլանդակ սկզբունք որ Մանդուկէ ան է . կերելի թէ Փանոսեան նոստան էփեցնող Աղ սպեան վարժարանը գացած ատեն նուիրուած բխնօ, գործիք գիրք ևն, բեռնակրէն կ'անակը տալով հետը պիտի տանի, վասն զի իրեն եւ եղբր աննք :

Այս նկատմամբ խօսելն ուրիշ անգամի թողով վիճաբանութեամբ որ խորմեան Հայրիկ այդ տեսակ ապագայէ չ'է և ազգին նուէրն ալ իսկ է ըսելով գրպանին մէջ չը տեղաւորեր :

— Բերայ Ս. երբոր դու թեան եկեղեցւոյ նորընտիր թաղ . խորհրդոյ անգամայն մեծագոյն մասն իր հրաժարականը տուած ըլլալով թաղեցւոյ մէջ յուզմունք մ'սկսեր է, հրաժարեալ նորընտիր թաղականք ժողովրդական անձեր ըլլալով մէկ քանի մեծամեծք զանազան միջոցներ 'ի գործ դրեր են անոնց սիրտը վիրաւորելու համար, և զայս 'ի գլուխ հանելու նպատակաւ տեղեցն քարոյիչն ալ իրենց կողմը շահեր են :

Անցեալ չաբթու Մասիսին մէջ հրատարակուած կծու և թշնամեակաւ նամակ մը պատճառ եղեր է վերջապէս որ նորընտիր թաղականի սրտերն ինչ ցաւելով հրաժարու տուած են իրենց պաշտօնէն :

Այս անտեղութեանց առաջին անգամ համար կարծեմք խիստ աղէկ ըլլայ որ Սրբազան Պատրիարք Հայրն անձամբ Բերա եղթալով ժողովրդեան մէջ ծագած խռովութիւնն հանդարտեցնէ և թաղ . խորհուրդն ալ հաստատէ իր պաշտօնին մէջ :

— Երեկ առաւօտ քանի մ'անձինք խոստովանելու համար Բերա Ս. երբոր դու թեան եկեղեցին եղթալով բանալին մէջ տեղեցն քահանայից իրաւունք հետ կատարողարար կ'աւելիլ տեսեր և զայն թաղեցնելու գարձերն են :

— Սէօյլէնտիկինն նեղարէն, ախնքի կիւն Հասուն թարափկիրէրի օլանքիմէսնէլէր, զաթը Սէտարէթքէնահիլէրինն պիր արզուհալ թագախմ իյլէմիլէր տիր :

— Պու կիւնէրտէ իշրէթ մահալի օլան ետրէրտէ կէրէք Հասունիսթ վէ կէրէք Հասունա դարը օլան քիմէսնէլէր մահալէյիննա, չօգ ուղունսուզուդլար վուգու պունիսդաա տըր : Պիշարէ թիւքեանըլար նէ եարաճաղլարը նը շաշըրմըլար . թիւքեան տերունին տէ կէլէն միւշթէրիլէրին հէր գանդի թարափտան օլուր իսէ օլուն պու սէօհ պէթի տլմամալարնա նիյալէն շուգալարը պաղը թիւքեան սահալլէրի մահալէյինէրինտէ վէրմիլէր տիր . եանի պիր իլան խոխալ (պու թիւքեանտա միլլէթ լափըր իտիմէմէսի իշիւն տլէնէն ըէճա օլունուր) :

Պիղ տախի էսէֆ խտէրիլ քի պէօյլէ միւսթէհսի մահալլէրտէ պու կիպի սէօհպէթլէր հէրքէսին վաղէֆէի խալիմինտէն օլմալը տըր :

Այսպէս Հաղըդէթ շուտունը տէյիշարտէն ֆէնա օրաղ, դիրա իսմին ճիւմինէ, ճիւմին ֆիլլինէ, ֆիլլին հարաքեաթընա ույմադաա տըր : Վաղթի իլէ քէօյլինին պիրտի դօյունըրընր օթլար իքէն տաղտան պիր պիւլլիլ սէսի իշիտիր մայիլ օլուր, պիր գաշ կիւն տէվամ խտէր օլ մահալէ քի իշիթսին օլ քիւշիւք եարաշըրմըլըն սէտաա սընը իշիտիր, վէ լաքին մէրաք խտէր անը կէօրմէկէ, ֆիլվաղը միւրաշընա նայիլ օլուր . շէօյլէ քի երիւքսէք պիր եալլէն գայալըգ արաշընաա պիր եուվաաան չըբալ շաղըմադաա խալ, պիր թագրիլ մէղըլուր եուվաաան իշերի պաղար քի նէ կէօրսիւն օլ ահէնկլէթէրէնիս մ խտէնին եուվաալ իշերիսի օլ գաաար նէճիս տիր քի աալա ֆէնա դօգուտան եանաշըրմադ միւսթին տէյիլ, էյվահ տէր կիւղէլ սէտան վարըրմըլ աւմա էկէր քիրտին եուրաաաաա, եուրաաան եայլըմնա ույսա իմիշ սէնտէն սաաաթթիլ քիսնէ օլմամաղըր տէր : Նմանապէս պիղլէրտէ սէտալը իշիտիյօրուղ նահալըղ, պէտղէպանըղ,

ի թիւերսն ընդդէմ, նամէրալիք, իլլա իլլա
վոյքանալար կիպի էթրաֆը արարատարնա
ֆէնա գօգուլու տիւմանլար քովընճով
լար վէ լալա ազըթմասընտան եանընա
եանալանալուտան մաւտա սէտաւորնը
իշխմէ կէ իքրահ իթմէքտէյիդ : իմտի
ատընը տէյիշթիրտէ տէտիք, լաքին նէ
խամ գօյսուռն քէնտիտիտէ պիլմէզ, սը
բա գօյսա պէյիւրսէ Բարաղամըն էչէ-
կի օլապիւնէնքմի քի սէտալը հազը-
գէթ չըգարսըն, միւշքիլ : խաւանը տէ-
յիշիպ գալէմինիդի Հասուռնուն վէ Բա-
լանըն իսթիլլաթընտան գուրթարըպ
պէյաղա սիւտահ, տօղրույա էյրի, կիւն-
տիւղէ կիծէ, հազգա նահազ տէմէք
տէն կէրի տուրուպ պիւրաղ շու սիդին
սլըր թաղըմ քօրթէղան, կրուեղան,
կըրտսէր և ոչ կրօնասէր, մոլի, դէվ-
դէկ, բանբառող, ևն : ֆամիլեալարընըզը
թէրպիյէ իթմէյէ սարֆը Էֆքեար իթ-
սէնիդ ֆէնամը օլուր, Էմմա սիդէ չօգ
միւշքիլ տիր : (զի ունալու թիւն է երկ-
րորդ բնութիւն) կէօրիւնիւր քի սիդ
պիր խալը սէնէլէրտէն պէրու չէլիք
գալէմ գուլանմաղա թալիմ իթմիշի-
նիդ տիր քի հէմ գալէմ օյնաթմադտա
քըվընճըմ սալըյօրսուռնուդ : լաքին շիւ-
տի հէր քէսին սօղը պաշընտա էյլէ
քըվընճըմարտան զուհօր իտէնէք հա-
րիդլէրի պատարըմաղա իգթիսարը վար
տըր (գուռն ո՛վ ես որ կը գատես դեղ-
բայրն քո) սէն գալտըն իւշ կիւնիւք
լաթին պէշ պին սէնէլիք ցարեթական
ազգայ գարըն հազարէթ խաիճի Լու-
սաւորչական եկեղեցիյէ վէ օնունպաշտ-
պանլարը պուլուեան բուհանիլէրէ նա-
հազ եէրտէ զրպարտութիւն իտիճի,
չաշըն պու թարտա տէվէ թօրու եու-
տան եօգ կիթ վատիկանա պիր քըա-
միտտէ սէն ալըրսըն ամմա պուռտա
եալան շահխախնէ իշկէնպէ կիլտիլմէք
պիւթիւն պիւթիւն մէմուռ տէյիլ տիր :
պիլմիշ օլ պու քէրէտէ պու դանտար-
լ իգթիֆա իտէրիդ, էկէր օճ կիպի
տալմայըպ եինէ թէրքէնիլսէն տրա-
գիլէր հաղըր տըրլար . . . :

Տ. Յ.

ԱՆՏԱՅՐ ԼԱՐԱՐ

Շարք Լըմէնի Գաթօլիցի քիլիտէ

սի օլան Ս. Յ. Ոսկերերան ալթը մահ-
տէն պէրու : Լէյլէք ազըլը քիմնէլէր
ալմայա ճահտ իթմէքտէ տիրլէր : (Լէյ-
լէյին էօմրիւ Լալա իլէ կէչէր) ֆէհվա-
սընճա ոահլալի մալիւմաթ (Լէյլէք) քէն-
տի եալթուլարընա պու կիւն եարըն տէ-
յէրէք ալթընտըրմաքտա տըր Էալթուլար
անալարընտան վէ հօճալարընտան պէք-
լէտիքլէրի ինքայա, հալա Էտիլնէմէմիշ-
լէք տիր, անալարընն սէօղ վէրտիյի
եուվա, վէ հօճալարընն սէօղ վէրտիյի
Սէտա Լալա Լալա պաշկա պու կիւնէ տէք
ախէր պիր սէտա իշիալմէտի :

Թառմալ կիթմէմէլի : Լէյլէյին
եալաճաղը եուվա եա գալաք աղա-
ճընտա օլաղիլըր, եա սաքըղ աղաճըն-
տա : հօճալարըն վէրէնէյի Սէտաեա
Լալա տըր եա ալաղ ալաղ :

Վահ պիշարէ Լէյլէք սէնտէ
տիւնեա իւղէրինտէ քեաֆֆէյի հայվա-
նաթլար իլէ եարատըմը պիր գուշ
սուռն ամմա : սէնին էօմրիւն սայիր գուշ-
լարըն էօմրիւնտէն էսէֆ իտէնէք հալ-
տէ կէչէր : Վահ շաշըն Լէյլէք շու
ֆանի էօմրիւնտէ սայիր պիր ալիյնէնի-
լէնէք ախէր սէտան եօք մու պէյլէ
հէր կիւն հէր սահաթ Լալա վէ Էֆ-
քեարըն նէ տիր պիշարէ : Էկէր շու
սէնին Լալա քէլտմընտա պիլիմ պիլտի-
կիմիդ մանալէրտէն պաշկա ախէր պիր
մանա վարըսա պիլմէյիդ, թէհի պիր
ուսուռն ըլան : աճաղա պէնտէ շու
պիր թաղըմ չըղըրկան գուշլար կիպի
սէտալմըն մագալմըն պուլուպ իթիպարա
լայըք օլուրմալուս տէրսէն ուսմա դէ-
րէօ Լալա սէտատան պիր ֆայիտէ իլէ-
րի կէլմէզ : սէնին պու քէրիհ սէտանը
տիլիյէյէնլէր եալընըղ շու սէնին ազրան-
լարընտըրըր : պուսճա խուպ ալաղ
գուշլարըն սէտալը տուրուքան սէնի
քիմ տիյնէր, էվէթ պաղը տէֆա պօ-
ղաղընը սըքըպ վէ հայը մէշաքաթլար
իլէ քէնախնի էղիլէթէ գօյարաք պիրաղ
ֆէրքիսուրէթտէ պիր սէն չըքարըրսան
կիւնէ պէլլի քի : օ սէն սէնին տալը հա-
գըգէթը սէտան օլմայըպ թաքլիթ տիր-
նէ լաղըմ շաշըն ախէր թաքլիթ սէտա-
լար չըքարմաք իլին նէպու պու գը-
տար մէշաղաթ չէքմէք : թալուդ քու-
շուսան թիւլլէրինի գօյարըպ իւստիւնէ
ալալուք, կէօյա թալուդ գուշուսա

պէնդէմէք Էֆքեարընտալըն, հալալու-
քի սայիր գուշլար իւստիւնէ տիւղիւպ
էյրէթի թիւլլէրի գօյարաքտան մա-
տէ, սէնին քէնտի նաթուրալէն օ-
լան թիւլլէրինի տալի գօյարմալարը :
սէնին շաշընըղընտան տէյիլ միւ-
սէֆիլ ուսուռն թալուդ գուշուսուռն
պիլէ էյլէ մէթին վէ մաքսուլ թիւլ-
լէրի վարիքէն, կիւնէ էօղրիւ վար : պիշա-
րէ հայվան քիպիլլէնիլ թիւլլէրինի
գալալարտըր : սարքըտըր վէ սէվինիլ
պիր տէ այաքլարընն իւստիւնէ պաքըպ,
ուլթանըր, սինէր, վէ նիհայէթ քիւսէր-
նէրտէ գալտըն քի սէն պէյլէ քէրիհ
սէտան իլէ, վէ պէյլէ պայաղը իսիմտէ
պուլուսարաք օլապիլիլ մի կիւլ աղաճը
իւստիւնտէ եուվա եարմաք, վէ պիւլ-
պիւլ կիպի իւշ սէտալար չըքարըպ տ-
լէմի հօշու թ իտէսին, սէնտէն չըքան
սէտա էլվէրիլ քի Սեֆալ Հալիլիլ իլէ
եօնուլմալը գուշլարը տիլնէտէ պիլլին-
օնա տա կիւն կիւնէ շիւպհէմ վար :
Ա. Բ.

Հինգշաբթի աւուր Ծիածանով
հրաաարակուած Զմիւռնական նամա-
կաց մէջ մէծ . Գէորգ Էֆէնտի Պուպ-
լիեանի աղապարտութեան վրայօք տեղեղն ըն-
թերցատունը խօսած արամախօսու-
թեան ընդօրինակութիւնն ինչպէս որ
խստացած էինք ահաւաստիկ կը հրա-
տարակենք : Ինչգրելով որ աղգայինք
ուշի ուշով և մտառութեամբ կարդան
ղայս :

Ա. ՉԱՏԱԹԻՒՆ

Տեղա . Բարեկամ, ամենատեն խօ-
սելու ատենդ ազատութիւն կըսես կ'եր-
թա և ինքզինքդ անոր սիրահար կը
կարծես, բայց որ ազատութեան սի-
րահարն ես, վասն զի սրչափ ապրելու
ձև, այնչափ ալ ազատութեան տեսակ
կայ :

Զոր օրինակ տղիսութեան և ըս-
տըրկութեան մէջ գանուող Արաբացին
կայ, որ իրիկուն օղի անկնու, պարն-
լու և զուարճանալու ատեն ինքզինքը
աղատ կը կարծէ :

Նոյն իսկ գերիին ազատութիւնը

կայ, որնոր անհոգութիւնը և անօր
րեքու գինովութիւնն է:

Հարցաւ մերազգիներէ մէկուն՝
երբ բաւական ապրուստ ճարած, իւր
աղջիկները աղէկ տեղ ձգած և երեք
ու կէսը ճամբան դրած է՝ իրմէ ազատ
մարդ չկրնար ըլլալ:

Մարգարտան մը երբ այնպիսի տեղ
մը կը գտնուի, ուր կրնայ անպատիժ
գործել իրեն համար ասկէ մեծ ազա-
տութիւն չկրնար ըլլալ:

Երբ փաղաքուշ մը կրնայ կեղծել
և կը յաջողի էն ազատ մարդն է:

Մեր հաճոյասէր երիտասարդներ-
ըն համար ազատութիւնը ոչ Պօլիս է
և ոչ Փարիզ, ոչ Նիւ-Եօք և ոչ Լոն-
տոն. այլ հոն ուր իւր կիրքը յազեցը-
նելու յարմար էակը կը գտնէ կամ գոր-
ծիքը գտնէ, համադամ կերակուր,
պար, շալար, խաղ և գինի: Իրեն հա-
մար մեծ ազատութիւն է կին մը խա-
բել, ոչ անկէ խաբուիլ կուղէի ըսել և
եթէ հայրենական ժառանգութիւն ու-
նի զուարճալի կերպով մսխել:

Ազատութիւն է նաև Պապին լայր
ուրանալը և ազատասէրները բանադ-
րելը: Ազատութիւն է հրաշքործին համար
ազատ համարձակ հրաշքներ գործել,
ազատութիւն է ոմանց համար մը ըս-
տակները կլլել և այնուհետև քանի մը
երես գրուածքով ընդհանուրի աչքը
խաբել, ազատութիւն է ոմանց համար
ալ ուրիշներու առջև իրենց անցեալը
ուրանալ և ուրիշներու ազատութիւնը
բռնաբարել: Սա քու ըսած ազատու-
թիւնը ասանց մէջէն ո՞րն է:

Վահէ. ի՞նչ ծայրը կատակի՞ կը հա-
նես: Երբ կըսեմ թէ ազատութիւնը կը
սիրեմ, չեմ ուզեր ըսել այն փորձ, ըս-
տամոքսի, չապրելութեան, մոլութեան
ազատութիւնը, հապա մոլերն է: Կը
մոռնաս թէ անատունի մը հետ չեմ խո-
սիր, այլ այնպիսի մէկու մը որ լուսա-
միտ մարդերու ազնիւ և վեհանձն ըլ-
կացումները կը տածէ:

Տէր. զգուշացիր, վասն զի որո-
շել կոխիք: Այդ լուսամիտ մարդիկը
շատ յարգի են անշուշտ, սակայն այս
կէտիս նկատմամբ անոնց մէջ ալ բազ-
մաթիւ բաժանումներ կան:

Վահէ. ի՞նչպէս, միթէ ամենքն ալ

մէկ սիրտ, մէկ հոգի ազատութիւն
չ'են վնասուեր:

Տէր. այո՛, բայց կը կրկնեմ, ի՞նչ
ազատութիւն. տես կարդայ անոնց
գրուածները, ամենն ալ այլ և այլ նը-
կատումներով այդ բառը կ'արտառա-
նեն, այդ բառը ամենուն շրթանցը
վրայ կ'երևի: Ոմանք Էմաուսէ և Լազարոս
ազատութիւն կը վնասեն, որ ըստ ինք-
եան իմաստ մը չ'ունի, վասն զի այս մա-
սին մէկը չկայ որ յիմար և անշաղի ազա-
տութիւն վնասէ: Ոմանք ալ սահմա-
նափակ կ'ուզեն զանի, բայց ի՞նչ սահ-
մանափակ է — Գերութիւնն անշուշտ:
Ոմանք յառաջդեմակա՛ն կուղեն ըլլայ և ու-
մանք դործելու համար կուղեն զանի:
Ոմանք ալ կուղեն թէ ըլլայ այն ինչպէս
է Ռուսիոյ և Չինաստանի, վերջապէս
միապետական և բռնաւոր տէրութեանց
մէջ: Ասոնց ամենն ալ տարբեր գոյն և
տարբեր ձև ունին:

Վահէ. իմ խելքս այդ բաներուն
չհասնիր: Իմ էութեանս յատակը ըզ-
գացում մը միայն կը կրեմ թէ ազատ
ծնած եմ, հետևաբար ազատ պիտի
ապրիմ և մեռնիմ: Չեմ ուզեր այն ու-
րոշել կամ անոր սահման մը տալ, վա-
սն զի սահմանափակ ընել է նուազու-
թիւն և կորուստ յառաջ կուգայ: Վասն
գակին մէջ գտնուող սիրուն թռչունը,
ինչպէս նաև վեհանձն առիւծը, վերջա-
պէս սահմանի մէջ փակուած ամեն ա-
նատուններուն համար երկու ազատու-
թիւն չկայ, այլ մէկ հատ, զոր կեան-
քէ նախադաս կը սեպեն, այն է իրենց
ուզած ատեն և ուզած տեղը ազատ և
անարգել ճախրելու. ճուռողելու, լո-
ղալու, վազելու ազատութիւնը: Գի-
տեմ թէ երթալու և դալու, խորհելու
ազատութիւնը ունիմ և ՚ի հարկին ալ
խօսելու, վերջապէս կրնամ ընել ինչ
որ արդարութիւնը չարդիւրէր: Այդ-
իրաւունքը սուրբ է, անբռնաբարելի
է և կառավարութեան պարտքն է այս
մասին ուղիղ գործադրութեան հսկել:
Առանց ազատութեան ինձի համար պա-
տասխանատուութիւն չկայ, մարդկա-
յին արժանիք չկայ: Այս է բնութեան
օրէնքը:

Տէր. ուրեմն քեզի համար ազա-
տութիւնը ո՞չ իմաստունն է և ո՞չ չափա-

ւորը, ոչ յառաջդեմակա՛նն է և ոչ դադ-
դիականը, ոչ Անգղիականն է և ոչ Ռու-
սականը, ոչ Ամերիկեանն է և ոչ Ցաճ-
կականը: Քեզի համար ազատութիւնը
ազատութիւնն է:

Վահէ. այո՛ ճշդ այդպէս:
Տէր. ուրեմն համաձայն ենք բա-
րեկամ: Չեմ քդ տուր որ զայն սեղմեմ
և միշտ զերար յիշենք:

ԳԼՈՐԳ ՊՈՒՊԻ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Պահէ-գարու Թաշ Խանի դէմ դե-
ղալածառ Մ. Վէնսէն Գասապեանի թիւ
7 կրպակին վրայի յարկը դանուող ա-
տանաբոյժ Մ. Ստեփանեան՝ ամեն ուր-
բաթ մինչև ժամ 3 եւ կիրակէ օրերն
ալ մինչև ժամ 7 կը գտնուի Եւսկիւտար
Սէլամբըղի թաղը Բարձադ-Պաղալ փողոց
իւր թիւ 46 տունը:

Սոյն Մ. Ստեփանեան՝ նոյն օրերն ի-
րեն զիմողներուն ոսկիի և հանքի վրայ
նոր չինուած ամբողջ առանձնաշար տե-
ղաւորելու, փառած անոաներ զիւրա-
պէս լեցնելու, ցաւող ակոսները բու-
ժելու. նաև սեւցած ու ազատաւճներն
ալ մաքրելու եւ սպիտակ գոյնի վերա-
ծելու պատրաստ ըլլալն արդոյ Հաս-
րակութեան կը ծանուցանէ: 9

Մայրաքաղաքիս Ազգային վար-
ժարանաց և պատուաւոր բնութեանց
մէջ այցելութեամբ Հայերէն լեզուի
գատախօսութիւն ընելու պատրաստ
մէկը կայ, պէտք ունեցողը լրագրոյս
դրասենեկէն անցնելով իւր ատեն-
լու է:

Հետաքրքրական ընտիր վիպա-
սանութիւնը՝ որ Հայ գրերով Ցաճ-
կերէն շարադրուած է, կը ծախուի
ամեն գրալստանաց քով:

ԽՄԱՍԳԻՐ	ՏՆՕՐԷՆ
ԱՆՇՏԻՍ ԱՐՇԱԿ	ԳՐԻԳՈՐ Ն.
ՍՈՒՐԵՆՆԱՆ	ՍՈՒՐԵՆՆԱՆ
ՏԵՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆԱՏՈՒ	
ՅՈՐՈՒԹԻՒՆ Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ	
ՂԱԼԱԹԻԱ ՏՊԱԳ. Ռ. Յ. ԳԻՐԵՃԵԱՆ	